

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับ การศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 81 ระบุไว้ว่า รัฐ ต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม จากสาระในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังกล่าว ทำให้วงการศึกษไทย ได้มีการเคลื่อนไหวให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังและในที่สุดก็ได้ตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ 9 หมวด มีสาระสำคัญส่วนหนึ่งซึ่งถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา อยู่ในหมวดที่ 4 ซึ่งได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดไว้ดังนี้ คือ มาตรา 22 “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (สมนึก นนธิจันทร์. 2542 : 8) การเรียนรู้ตามแนวทางของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 22 ให้ยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมี ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ ความเชื่อ มุมมองแง่คิดของผู้สอน และคนทั่วไปว่า ในการเรียนรู้นั้นผู้เรียนจะต้องเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด บทบาทจากผู้ที่รอรับความรู้จากการบอกของครูไปเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ค้นหาความรู้ใหม่ ที่เกิดจาก การปฏิบัติของตนเอง (สุกรณ์ สภางษ์. 2543 : 59)

การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้สังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพ สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นครองชีวิตอย่างสงบสุข และในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนราชการที่มีภารกิจหลักที่สำคัญคือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ เพื่อให้เด็กไทยทุกคนได้เข้ารับการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกคน และสามารถจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ และสามารถกระจายโอกาสทางการศึกษาและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความเสมอภาคอย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 2) ดังนั้น โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงนับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้คนไทยทั่วประเทศทุกพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาหลายประการเป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังภารกิจของโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 แผนงาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป และงานการเงินและสินทรัพย์ บรรดาการบริหารงานทั้ง 4 แผนงานนั้น งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดการที่จะทำให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ส่วนงานอื่นเป็นงานเสริมและสนับสนุนให้งานวิชาการประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น (กรมวิชาการ. 2547 : 6)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 11,357 คน มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน ครูผู้สอน 1,679 คน จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้ตามศักยภาพตลอดทั้งมีจิตสำนึกมีบทบาทในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามจากการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถจัดการศึกษาตามภารกิจได้บรรลุเป้าหมายในหลายด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. 2547 : 21)

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสภาพการดำเนินงานวิชาการ อย่างหนึ่งคือ สถานภาพของบุคลากร และขนาดของโรงเรียน ดังจะเห็นได้จาก ประจวบ รักพงษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร และด้านการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อสภาพการดำเนินงานวิชาการ ได้แก่ สถานภาพของบุคลากร และขนาดโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวแปรดังกล่าวว่าจะส่งผลกระทบต่อการทำงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 เพื่อที่จะสรุป วิเคราะห์ นำเสนอเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการ ในสถานศึกษา ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูวิชาการ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานวิชาการ ในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ของบุคลากรที่มีสถานภาพและขนาดของโรงเรียนต่างกัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานวิชาการ ในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2548 โดยปรับปรุงจากแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ของ จารุวรรณ ศิลปรัตน์. (2544 : 39) 7 ด้าน ดังแผนภูมิที่ 1

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและครูวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 1,858 คน จำนวน 179 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,500 คน และครูวิชาการ จำนวน 179 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการจำแนกจำนวนประชากรตามขนาดโรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ 913 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 19 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 86 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 44 คน ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 193 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 265 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 157 คน และครูวิชาการ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 19 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 86 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 44 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สถานภาพของบุคลากร แบ่งเป็น

2.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

2.1.1.2 ครูผู้สอน

2.1.1.3 ครูวิชาการ

2.1.2 ขนาดโรงเรียน แบ่งเป็น

2.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

2.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง

2.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 จังหวัดหนองคาย ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานในปัจจุบันเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการ ตามกรอบแนวคิด 7 งาน ที่ได้กำหนดไว้ให้โรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน ดังนี้

1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

1.2 งานด้านการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.3 งานด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การสอน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดหาและจัดทำให้กับครู เพื่อที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.4 งานห้องสมุด หมายถึง งานที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดให้มีห้องสมุดในโรงเรียน เพื่อจัดเป็นศูนย์กลางแหล่งวิชาการทั้งปวงที่จะส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.5 งานนิเทศการศึกษา หมายถึง งานที่ทางโรงเรียนจะต้องใช้ความสามารถทุก ๆ ด้าน เพื่อช่วยเหลือแนะนำครู เพื่อที่ครูจะได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้นี้ไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนเดิมของตน ให้ทันกับยุคกับสมัยซึ่งจะเป็นการส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

1.6 การวัดผลและประเมินผลการศึกษา หมายถึง งานการใช้เครื่องมือหรือกระบวนการต่าง ๆ ในโรงเรียนที่นำมาใช้กับนักเรียน เพื่อที่จะให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงผลการสอนของตนว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนสอนมากน้อยเพียงใด เพื่อที่ครูจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางในวิธีการสอนของตนในครั้งต่อไป

1.7 การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง งานการใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อที่จะใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2. สถานภาพของบุคลากร หมายถึง สถานะของผู้ดำรงตำแหน่ง หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาแบ่งเป็น 3 สถานภาพ ได้แก่

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รักษาราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษา

2.3 ครูวิชาการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ งานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2

3. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดทำการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยจำแนกเป็น 3 ขนาด (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 2) ดังนี้

3.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 – 120 คน

3.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 540 คน

3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 541 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูใน การวางแผน และกำหนดแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานวิชาการให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ